

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Kopsavilkums Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja iepriekšējam atzinumam attiecībā uz Amerikas Savienoto Valstu un Eiropas Savienības nolīgumu par personas datu aizsardzību saistībā ar noziedzīgu nodarījumu novēršanu, izmeklēšanu, atklāšanu un saukšanu pie atbildības par tiem

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā pieejams Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja (EDAU) tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu.)

(2016/C 186/04)

Šā atzinuma pamatā ir vispārīgs pienākums, ka starptautiskajiem nolīgumiem, ko noslēdz ES, ir jāatbilst Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) noteikumiem, ievērojot pamattiesības, kas ir ES tiesību pamatā. Konkrētāk, ir veikts novērtējums ar mērķi analizēt jumta nolīguma satura atbilstību Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7., 8. un 47. pantam un LESD 16. pantam, ar ko nodrošina personas datu aizsardzību.

KOPSAVILKUMS

Noziegumu izmeklēšana un saukšana pie atbildības par tiem ir likumīgs politikas mērķis, un starptautiskā sadarbība, tostarp informācijas apmaiņa, tagad ir svarīgāka nekā jebkad agrāk. Līdz šim ES šajā jomā nebija izveidota spēcīga vienota sistēma, tādēļ netiek īstenoti arī konsekventi personu pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzības pasākumi. Kā EDAU jau ilgstoši ir centies pierādīt, ES ir nepieciešams veikt tādas ilgtspējīgus pasākumus saistībā ar personas datu izpaušanu trešām valstīm tiesībsardzības nolūkā, kas pilnībā atbilst ES līgumiem un Pamattiesību hartai.

Tādēļ mēs atzinīgi vērtējam un aktīvi atbalstām Eiropas Komisijas centienus noslēgt pirmo jumta nolīgumu ar ASV. Šā starptautiskā tiesībsardzības nolīguma mērķis ir pirmo reizi noteikt, ka datu aizsardzība ir informācijas apmaiņas pamatnosacījums. Lai gan mēs atzīstam, ka nolīgumā ar trešo valsti nav iespējams pilnībā kopēt ES tiesību aktu terminoloģiju un definīcijas, ir jānosaka skaidri un efektīvi personu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību ES primārajiem tiesību aktiem.

Pēdējos gados Eiropas Savienības Tiesa ir apstiprinājusi datu aizsardzības principus, tostarp informācijas patiesuma, precizitātes un atbilstības principu, neatkarīgas pārraudzības nepieciešamību un personas tiesības. Šie principi ir attiecināmi gan uz publiskām iestādēm, gan privātiem uzņēmumiem – neatkarīgi no jebkāda oficiāla ES atbilstības atzinuma – attiecībā uz trešo valstu datu aizsardzības pasākumiem; to ievērošana patiesi kļūst arvien svarīgāka, ņemot vērā kriminālizmeklēšanai nepieciešamo datu sensitīvo raksturu.

Šā atzinuma mērķis ir nodrošināt konstruktīvu un objektīvu informāciju ES iestādēm laikā, kamēr Komisija pabeidz šo delikāto uzdevumu, kas vispārēji ietekmēs ne vien ES un ASV sadarbību tiesībsardzības jomā, bet arī turpmākas starptautiskās vienošanās. Jumta nolīgums ir izstrādāts atsevišķi no neseno paziņotā ES un ASV “privātuma vairoga” par personas datu pārsūtīšanu komercvidē, taču ir jāskata kopā ar minēto “privātuma vairogu”. Var būt nepieciešama turpmāka izskatīšana, lai analizētu to, kāda ir abu šo instrumentu mijiedarbība ar ES datu aizsardzības sistēmas reformu.

Mēs mudinām, lai pirms nolīguma iesniegšanas Parlamentam piekrišanas saņemšanai puses rūpīgi apsvērtu būtiskos notikumus, kuri ir norisinājušies kopš pagājušā septembra, kad tās izteica savu vēlmi noslēgt nolīgumu, tiklīdz ir pieņemts Likums par tiesisko aizsardzību. Daudzi aizsardzības pasākumi, kas jau ir paredzēti, tiek atzinīgi vērtēti, taču tie būtu jāpastiprina, ņemot vērā arī oktobrī pieņemto spriedumu *Schrems* lietā, ar kuru tika anulēts Lēmums par drošības zonu, un decembrī noslēgto ES politisko vienošanos par datu aizsardzības reformu, kas aptver jautājumus par datu pārsūtīšanu un tiesu iestāžu un policijas sadarbību.

EDAU ir noteicis trīs būtiskus uzlabojumus, kurus tas iesaka veikt tekstā, lai nodrošinātu atbilstību Pamattiesību hartai un LESD 16. pantam:

— precizējums, ka visi aizsardzības pasākumi attiecas uz visām personām, nevis tikai uz ES pilsoņiem,

— nodrošināt tiesiskās aizsardzības noteikumu efektivitāti Pamattiesību hartas izpratnē,

— precizējums, ka sensitīvu datu masveida pārsūtīšana nav atļauta.

Atzinumam pievienotajā skaidrojošajā pavaddokumentā sniegti papildu ieteikumi par paredzēto aizsardzības pasākumu precizēšanu. Mēs joprojām sniedzam iestādēm papildu konsultācijas un īstenojam domu apmaiņu par šiem jautājumiem.

I. Parafētā nolīguma konteksts

1. Padome 2010. gada 3. decembrī pieņēma lēmumu, ar ko pilnvaroja Komisiju sākt sarunas par Eiropas Savienības (ES) un Amerikas Savienoto Valstu (ASV) nolīgumu par tādu personas datu aizsardzību, kas tiek pārsūtīti un apstrādāti ar mērķi novērst, izmeklēt un atklāt noziedzīgus nodarījumus, tostarp terorismu, vai saukt pie atbildības par šādiem noziegumiem, ja tas tiek darīts policijas un tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās ietvaros (turpmāk "Nolīgums")⁽¹⁾.
2. Komisijas un ASV sarunas oficiāli sākās 2011. gada 29. martā⁽²⁾. Amerikas Savienoto Valstu ģenerālprokurors 2014. gada 25. jūnijā paziņoja, ka tiks īstenoti likumdošanas pasākumi, lai nodrošinātu ES pilsoņu tiesisko aizsardzību saistībā ar viņu tiesību uz privātumu aizsardzību ASV⁽³⁾. Pēc vairākiem sarunu posmiem, kas kopumā ilga vairāk nekā četrus gadus, Nolīgums 2015. gada 8. septembrī tika parafēts. Saskaņā ar Komisijas pausto viedokli mērķis ir parakstīt un oficiāli noslēgt Nolīgumu tikai pēc tam, kad tiks pieņemts ASV Likums par tiesisko aizsardzību⁽⁴⁾.
3. Eiropas Parlamentam ir jāpauž sava piekrišana Nolīguma parafētajam tekstam, bet Padomei tas ir jāparaksta. Mēs norādām, ka tikmēr, kamēr tas nav noticis un Nolīgums nav oficiāli parakstīts, sarunas par konkrētiem jautājumiem var atsākt. EDAU sniedz šo atzinumu šajā kontekstā, pamatojoties uz parafētā Nolīguma tekstu, kas publicēts Komisijas tīmekļa vietnē⁽⁵⁾. Šis ir iepriekšējs atzinums, kura pamatā ir sarežģīta juridiskā teksta pirmā analīze, un tas neskar nekādus papildu ieteikumus, kas jāsniedz saistībā ar informāciju, kura būs pieejama turpmāk, tostarp saistībā ar jaunām izmaiņām ASV tiesību aktos, piemēram, Likuma par tiesisko aizsardzību pieņemšanu. EDAU ir noteicis trīs būtiskus jautājumus, kuros ir nepieciešami uzlabojumi, un uzsver arī citus aspektus, attiecībā uz kuriem būtu vēlams veikt svarīgus precizējumus. Ja šie uzlabojumi tiks veikti, varēs uzskatīt, ka Nolīgums atbilst ES primārajiem tiesību aktiem.

V. Secinājumi

53. EDAU atzinīgi vērtē vēlmi nodrošināt juridiski saistošu instrumentu, kura mērķis būtu garantēt tādu personas datu augsta līmeņa aizsardzību, kas tiek pārsūtīti starp ES un ASV, lai novērstu, izmeklētu un atklātu noziedzīgus nodarījumus, tostarp terorismu, vai sauktu pie atbildības par šādiem nodarījumiem.
54. Vairums Nolīgumā definēto būtisko noteikumu ir paredzēti, lai nodrošinātu pilnīgu vai daļēju atbilstību galvenajām garantijām saistībā ar tiesībām uz personas datu aizsardzību ES (piemēram, datu subjekta tiesībām, nosacījumu par neatkarīgu pārraudzību un tiesībām uz izskatīšanu tiesā).
55. Lai gan Nolīgums tehniski nav uzskatāms par lēmumu, ar ko atzīst atbilstību, ar to tiek izveidots vispārīgs pieņēmums par tādas datu pārsūtīšanas atbilstību Nolīguma ietvaros, kuras iemesls ir konkrēts juridiskais pamats. Tādēļ ir būtiski nodrošināt, lai šis pieņēmums Nolīguma tekstā tiktu pastiprināts ar visiem nepieciešamajiem aizsardzības pasākumiem, lai novērstu jebkādas Pamattiesību hartas, jo īpaši 7., 8. un 47. panta, pārkāpumus.
56. EDAU iesaka tekstā veikt trīs būtiskus uzlabojumus, lai nodrošinātu atbilstību Pamattiesību hartai un LESD 16. pantam:
 - 1) precizējums, ka visi aizsardzības pasākumi attiecas uz visām personām, nevis tikai uz ES pilsoņiem;
 - 2) nodrošināt tiesiskās aizsardzības noteikumu efektivitāti Pamattiesību hartas izpratnē;
 - 3) precizējums, ka sensitīvu datu masveida pārsūtīšana nav atļauta.

⁽¹⁾ Skatīt Eiropas Komisijas dokumentu MEMO 10/1661, kas publicēts 2010. gada 3. decembrī un pieejams vietnē http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-1661_lv.htm.

⁽²⁾ Skatīt Eiropas Komisijas dokumentu MEMO 11/203, kas publicēts 2011. gada 29. martā un pieejams vietnē http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-203_en.htm.

⁽³⁾ Skatīt Ģenerālprokuratūras paziņojumu preseī 14-668, kas publicēts 2014. gada 25. jūnijā un pieejams vietnē <http://www.justice.gov/opa/pr/attorney-general-holder-pledges-support-legislation-provide-eu-citizens-judicial-redress>.

⁽⁴⁾ Skatīt Eiropas Komisijas dokumentu MEMO 15/5612, kas publicēts 2015. gada 8. septembrī un pieejams vietnē http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5612_en.htm.

⁽⁵⁾ Teksts pieejams vietnē http://ec.europa.eu/justice/data-protection/files/dp-umbrella-agreement_en.pdf.

57. Turklāt juridiskās noteiktības dēļ EDAU iesaka, lai Nolīguma tekstā vai ar Nolīgumam pievienotiem skaidrojošiem paziņojumiem, vai Nolīguma īstenošanas posmā tiktu ieviesti turpmāk minētie uzlabojumi vai precizējumi, kā sīki noteikts šajā atzinumā:
- 1) Nolīguma 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē kā tāds, saskaņā ar kuru ir jārespektē uzraudzības iestāžu loma, lai nodrošinātu atbilstību Pamattiesību hartas 8. panta 3. punktam;
 - 2) konkrētajam juridiskajam pamatam, ar ko pamato datu pārsūtīšanu (5. panta 1. punkts), ir pilnībā jāatbilst Nolīgumā noteiktajiem aizsardzības pasākumiem, un pretrunīgu noteikumu gadījumā Nolīgumam ir lielāks spēks nekā konkrētajam juridiskajam pamatam;
 - 3) gadījumā, ja netiek nodrošināta tādu datu efektīva aizsardzība, kas pārsūtīti iestādēm valsts līmenī, 14. panta 2. punktā noteiktie atbilstošie pasākumi, ja nepieciešams, ietvers pasākumus attiecībā uz jau kopīgajiem datiem;
 - 4) definīcijas “personas datu apstrāde” un “personas dati” (2. pants) ir saskaņotas tā, lai atbilstu vispārārstājai izpratnei saskaņā ar ES tiesību aktiem; ja puses pilnībā nepielāgos šīs definīcijas, Nolīgumam pievienotajos skaidrojošajos dokumentos būtu jāietver precizējums, ka abu minēto jēdzienu piemērošana pēc būtības neatšķirsies no tā, kā tie tiek saprasti saskaņā ar ES tiesību aktiem;
 - 5) skaidrojošajā paziņojumā varētu iekļaut indikatīvu sarakstu, norādot īpašos apstākļus, kad dati tiek pārsūtīti masveidā (7. panta 3. punkts);
 - 6) jāapliecina, ka puses plāno piemērot noteikumus par paziņojumiem saistībā ar informācijas drošības pārkāpumiem (10. pants), lai pēc iespējas vairāk samazinātu iespējamību, ka paziņojumi netiek sniegti, un lai novērstu paziņojumu pārmērīgu aizkavēšanu;
 - 7) datu saglabāšanas noteikumu 12. panta 1. punktā papildina ar precizējumu “konkrētajiem mērķiem, kuriem tie tika pārsūtīti” saistībā ar datu izmantošanas mērķa ierobežojuma principu, uz kuru puses atsaucas Nolīgumā;
 - 8) jāapliecina, ka Nolīguma puses apsver iespēju pastiprināt to centienus, lai nodrošinātu, ka ierobežojumi saistībā ar piekļuves tiesībām tiek noteikti līdz tādām līmenim, kāds obligāti nepieciešams, lai aizsargātu uzskaitītās sabiedrības intereses un pastiprinātu pienākumu nodrošināt pārredzamību;
 - 9) Nolīgumam pievienotajā detalizētajā skaidrojošajā paziņojumā īpaši jāuzskaita turpmāk minētais (21. pants):
 - uzraudzības iestādes, kas ir kompetentas šajā jomā, un mehānisms, ar kura palīdzību puses informē viena otru par turpmākām izmaiņām,
 - faktiskās pilnvaras, ko minētās iestādes var izmantot,
 - tā kontaktpunkta identitāte un koordinātes, kura darbinieki palīdzēs noteikt kompetento pārraudzības iestādi (sk. 22. panta 2. punktu).
58. Visbeidzot, EDAU vēlas atgādināt, ka skaidrības trūkuma un acīmredzami pretrunīgu noteikumu gadījumā jebkurš Nolīguma interpretēšanas, piemērošanas un īstenošanas pasākums būtu jāveic tā, lai tas būtu savienojams ar ES konstitucionālajiem principiem, jo īpaši attiecībā uz LESD 16. pantu un Pamattiesību hartas 7. un 8. pantu, neatkarīgi no vēlajiem uzlabojumiem, kas jāīsteno atbilstoši šajā atzinumā minētajiem ieteikumiem.

Briselē, 2016. gada 12. februārī

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs

Giovanni BUTTARELLI